

WYSTAWA W ARCHIWUM GŁÓWNYM AKT DAWNYCH Z OKAZJI 180. ROCZNICY WYBUCHU POWSTANIA LISTOPADOWEGO

Jacek Krochmal

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
Central Archives of Historical Records in Warsaw

Streszczenie. 180. rocznica wybuchu powstania listopadowego była okazją do przypomnienia wydarzeń związanych z tym zrywem niepodległościowym. Najwięcej źródeł historycznych do tego zagadnienia znajduje się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie (AGAD), które zorganizowało wystawę wirtualną pod tytułem „Wojna polsko-rosyjska 1830–1831 w dokumencie archiwalnym. W 180. rocznicę wybuchu powstania listopadowego”. Na wystawie pokazano 88 dokumentów, liczących łącznie 432 strony, znajdujących się w zasobie AGAD, a także Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie oraz archiwów państwowych w Kielcach, Lesznie i Płocku. Dokumenty z AGAD pochodzą z 31 zespołów i zbiorów archiwalnych, najwięcej z nich znajduje się w zespołach: Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831, Archiwum Ostrowskich z Ujazdu oraz w zbiorach kartograficznych. Archiwalia pogrupowano w czterech działach tematycznych, przedstawiając sytuację poprzedzającą wybuch powstania, przebieg wojny polsko-rosyjskiej, następnie rosyjską odpowiedź na polski zryw niepodległościowy, a wreszcie skutki powstania w Polsce i na emigracji. Wystawa była ważnym wydarzeniem edukacyjnym. Należy ona do tych jeszcze niezbyt licznych prezentacji, w których w sieci Internetu udostępniono kopie cyfrowe tak wielu dokumentów archiwalnych poświęconych jednemu zagadnieniu.

Słowa kluczowe: Archiwum Główne Akt Dawnych, AGAD, wystawa, powstanie listopadowe, wojna polsko-rosyjska 1830–1831

Przypadająca w bieżącym roku 180. rocznica wybuchu powstania listopadowego była okazją do przypomnienia wydarzeń związanych z tym zrywem niepodległościowym. Najwięcej źródeł historycznych do tego zagadnienia znajduje się w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD) – archiwum Państwa Polskiego, gromadzącego materiały archiwalne wytworzone do roku 1918. Otwarcie wystawy pod tytułem „Wojna polsko-rosyjska 1830–1831 w dokumencie archiwalnym. W 180. rocznicę wybuchu powstania listopadowego” nastąpiło w AGAD w dniu 29 listopada 2010 r. Wystawa w formie

wirtualnej jest dostępna na stronie internetowej archiwum¹. W dniu jej otwarcia pokazane zostały również wybrane oryginały dokumentów. Uroczystość uświetnili swą obecnością członkowie Stowarzyszenia regimentów i pułków polskich 1717–1831 „Arsenał” z Warszawy, prezentując mundury wojsk polskich z okresu powstania listopadowego.

Wystawa jest adresowana do najszerszego kręgu odbiorców, do którego może trafić dzięki wykorzystaniu sieci Internetu. Wirtualna forma prezentacji ma też tę zaletę, że w odróżnieniu od wystaw tradycyjnych udostępnianych w archiwach, pokazywane na niej dokumenty można edytować, uzyskiwać powiększenia wybranych fragmentów, a wreszcie – co niezwykle ważne dla celów edukacyjnych – szczegółowo omawiać na lekcjach historii, wzbogacając „suchy” przekaz podręcznikowy.

Omawiana prezentacja jest wynikiem kwerendy mającej na celu wyłonienie najważniejszych bądź najbardziej charakterystycznych dokumentów do dziejów powstania listopadowego. Zaprezentowano 88 dokumentów, liczących łącznie 432 strony, znajdujących się w zasobie AGAD, a także Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie² oraz archiwów państwowych w Kielcach³, Lesznie⁴ i Płocku⁵. Dokumenty z AGAD pochodzą z 31 zespołów i zbiorów archiwalnych. Najwięcej z nich znajduje się w zespołach: Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831 (24 dokumenty), Ar-

¹ Zob. <http://agad.archiwa.gov.pl/powstanie/> <dostęp: 2010-12-02>. Prezentacja multimedialna wystawy dostępna jest także na płycie CD, pt. *Wojna polsko-rosyjska 1830–1831 w dokumencie archiwalnym. W 180. rocznicę wybuchu powstania listopadowego*, komisarz wystawy J. Krochmal, Archiwum Główne Akt Dawnych 2010.

² Центральний державний історичний архів України, м. Львів (dalej: CPAHU we Lwowie), фонд 474, Колекція документів про польські повстання 1830–1831 та 1848 рр. [Kolekcja materiałów dotyczących powstania listopadowego i 1848 r.], opis 1, sprawa 1, s. 1–7, Plan rozmieszczenia polskich wojskowych pododdziałów w Warszawie podczas powstania 29 listopada 1830 r.; opis 1, sprawa 3, s. 218, Nuty sygnałów 5. pułku ułanów im. Zamoyskich (mikrofilm w AGAD).

³ Archiwum Państwowe w Kielcach, Akta miasta Kielc, sygn. 48, s. 4, Odezwa dowódcy Gwardii Ruchomej Jana Ledóchowskiego do mieszkańców województwa krakowskiego, aby wstępowali do batalionów piechoty i szwadronów Krakusów (Kielce, 9 grudnia 1830 r.); sygn. 49, s. 46–48b, Lista Gwardii Ruchomej Miasta Wojewódzkiego Kielce (Kielce, 15 grudnia 1830 r.); sygn. 50, s. 152–153, Odezwa dowódcy Gwardii Narodowej w mieście wojewódzkim Kielcach w sprawie organizowania Straży Bezpieczeństwa (Kielce, 16 września 1831 r.).

⁴ Archiwum Państwowe w Lesznie, Akta miasta Sarnowa, sygn. 79, k. 11–12, Obwieszczenie Naczelnego Prezesa Wielkiego Księstwa Poznańskiego Eduarda Flottwella w sprawie sposobów zabezpieczania się przed epidemią biegunki azjatyckiej, która wybuchła w wojsku walczącym w powstaniu listopadowym na terenie Królestwa Polskiego (Poznań, 30 kwietnia 1831 r.).

⁵ Archiwum Państwowe w Płocku, Akta miasta Płocka, sygn. 474, k. 89–89v, Ultimatum cara Mikołaja I wobec zbuntowanego Korpusu Wojska Polskiego stacjonującego w Płocku, dotyczące powrotu do Cesarstwa Rosyjskiego i Królestwa Polskiego (Carskie Sioło, 15 października 1831 r.).

chiwum Ostrowskich z Ujazdu (7 dokumentów)⁶ oraz zbiorów kartograficznych (17 map). Dokumenty pogrupowano w czterech działach tematycznych. Przedstawiono zatem sytuację poprzedzającą wybuch powstania, przebieg walk prowadzonych podczas wojny polsko-rosyjskiej, następnie rosyjską odpowiedź na polski zryw niepodległościowy, a wreszcie skutki powstania w kraju i na emigracji. Największą część wystawy zajmują dokumenty zebrane w dziale „Walka o suwerenną Rzeczpospolitą”. Ukazano w nim nie tylko przebieg samych działań zbrojnych, ale również aktywność parlamentu i władz wykonawczych, a także odzew społeczeństwa wobec powstania.

Wszystkie zagadnienia poruszane na wystawie mają swoje odzwierciedlenie w źródłach historycznych, jakimi są dokumenty archiwalne (dodatkowo w prezentacji zamieszczono 6 współczesnych fotografii cytadeli warszawskiej). Każdy dokument został opatrzony komentarzem historycznym. Zostały one napisane przez 22 autorów – pracowników AGAD oraz archiwów państwowych z Leszna, Płocka i Kielc⁷. Komisarzem wystawy był dr Jacek Krochmal, skany dokumentów wykonali Karol Zgliński oraz Paweł Piłat, a webmasterem strony internetowej i redaktorem technicznym płyty CD zawierającej prezentację multimedialną wystawy był dr Piotr Tafilewski.

Prezentacja została wykonana w sposób przyjazny dla użytkownika. „Poruszanie się” po wystawie internetowej i dotarcie do wybranego dokumentu jest bardzo łatwe. Jak wspomniano, prezentowane dokumenty pogrupowano w działach tematyczne, te zaś – w podgrupy. Są one widoczne na stronie tytułowej. Po dokonaniu wyboru dowolnego działu, ukazuje się wykaz dokumentów, ułożonych w układzie chronologicznym. Miniaturce dokumentu towarzyszy jego regest, zawierający podstawowe dane, a więc miejsce i datę wystawienia, tytuł dokumentu oraz miejsce jego przechowywania. Informacje te można poszerzyć, klikając w pole „więcej”; ukazuje się wówczas komentarz historyczny naświetlający tło i okoliczności powstania dokumentu, wskazówki bibliograficzne, a ponadto opis zewnętrzny oraz informacje o autorze komentarza i kopii cyfrowej. Widok samego dokumentu można uzyskać po kliknięciu w jego miniaturkę.

⁶ Przechowywany w AGAD zespół Archiwum Ostrowskich z Ujazdu zawiera ważne materiały źródłowe dotyczące powstania listopadowego i późniejszej emigracji, związane z działalnością senatora Antoniego Jana Ostrowskiego (1782–1845), dowódcy Gwardii Narodowej Warszawskiej w 1831 r. oraz jego brata Władysława Tomasza Ostrowskiego (1790–1869), marszałka sejmiku z lat 1830–1831. Zob. R. Jankowski, *Archiwum Ostrowskich z Ujazdu* [w:] *Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. Informator o zasobie archiwalnym*, pod red. D. Lewandowskiej, Warszawa 2008, s. 613–615.

⁷ Opracowali je: H. Bartoszewicz, G. Bielińska, A. Jarnutowska, L. Franciszkiewicz, R. Jankowski, M. Kośka, D. Lewandowska, M. Michalska, A. Nowak, M. Osiecka, I. Pogorzelska, S. Postek, M. Próba, B. Ratajewska, B. Romaniuk, M. Sierocka-Pośpiech, Ł. Truściński, A. Wąsik, P. Wincenciuk, M. Witecka, J. Zawadzki i A. Zyskowski. Większość komentarzy powstała w związku z przygotowaną wystawą, część z nich napisano zaś wcześniej, dla opisu dokumentów zamieszczonych w internetowej Katalogu Skarbów Dziedzictwa Narodowego dostępnym na portalu Polska.pl (zob. przypis 8).

Zastosowana technologia umożliwia też powiększanie dowolnego fragmentu dokumentu. W przypadkach, gdy prezentowany dokument został już uprzednio opracowany i jest dostępny w internetowym Katalogu Skarbów Dziedzictwa Narodowego, dołączono link do portalu Polska.pl⁸.

Wśród archiwaliów pokazanych na wystawie zwracają uwagę dokumenty dotyczące działalności Sejmu Królestwa Polskiego, dążącego do zerwania podległości wobec Rosji i dynastii Romanowów. Wyraziło się to w szeregu aktów prawnych, a mianowicie: uchwale połączonych izb sejmowych w sprawie detronizacji cesarza rosyjskiego Mikołaja I jako króla polskiego (Warszawa, 25 stycznia 1831)⁹, uchwale o bezkrólewiu i ogłoszeniu niepodległości Polski (Warszawa, 29 stycznia 1831)¹⁰ oraz uchwale połączonych izb poselskiej i senatorskiej z 8 lutego 1831 r. w sprawie złożenia przez obywateli przysięgi homagialnej na wierność Sejmowi reprezentującemu naród, do czasu obioru przyszłego monarchy¹¹. W ślad za tym, w dniach 7–19 lutego 1831 r. Rząd Narodowy wydał szereg postanowień dotyczących zmiany godła państwowego (stempla pieczęci i znaków rządowych), wprowadzenia kokardy narodowej oraz monety krajowej¹². Co zrozumiale, na wystawie poświęconej powstaniu listopadowemu, a właściwie wojnie polsko-rosyjskiej, dominują liczebnie dokumenty ukazujące przebieg działań zbrojnych. Są to zatem listy imienne oficerów Gwardii Narodowej Warszawskiej awansowanych w dniach 12 i 14 stycznia 1831 r. przez dyktatora Józefa Chłopickiego (fot. 1)¹³, raporty generalicji składane z przebiegu bitew pod Stoczkiem (fot. 2), Iganiami, Rajgrodem i Warszawą oraz o działaniach wojsk polskich i ruchach wojsk rosyjskich¹⁴, dokument zawierający warunki, na jakich oddziałom gen. Józefa Szymanowskiego zezwolono przejść na

⁸ Zob. http://dziedzictwo.polska.pl/szukaj/index.htm?theme=basic&query=powstanie+listopadowe&cid=&ksdn_p=on&save=ok&save%3Asig=167463792+0+CEA9EBD2E331303418EC5F00A273B081EED43E8E&id=12 <dostęp: 2010-12-02>.

⁹ AGAD, Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831, sygn. 64b, k. 8 (kopia; oryginał w Bibliotece Polskiej w Paryżu). Zob. *Dyaryusz sejmu z r. 1830–1831*, t. 1, *Od 18 grudnia 1830 do 8 lutego 1831*, wyd. M. Rostworowski, Kraków 1907, s. 243–244; *Wybór tekstów źródłowych z historii Polski w latach 1795–1864*, oprac. S. Kieniewicz, T. Mencil, W. Rostocki, Warszawa 1956, s. 421.

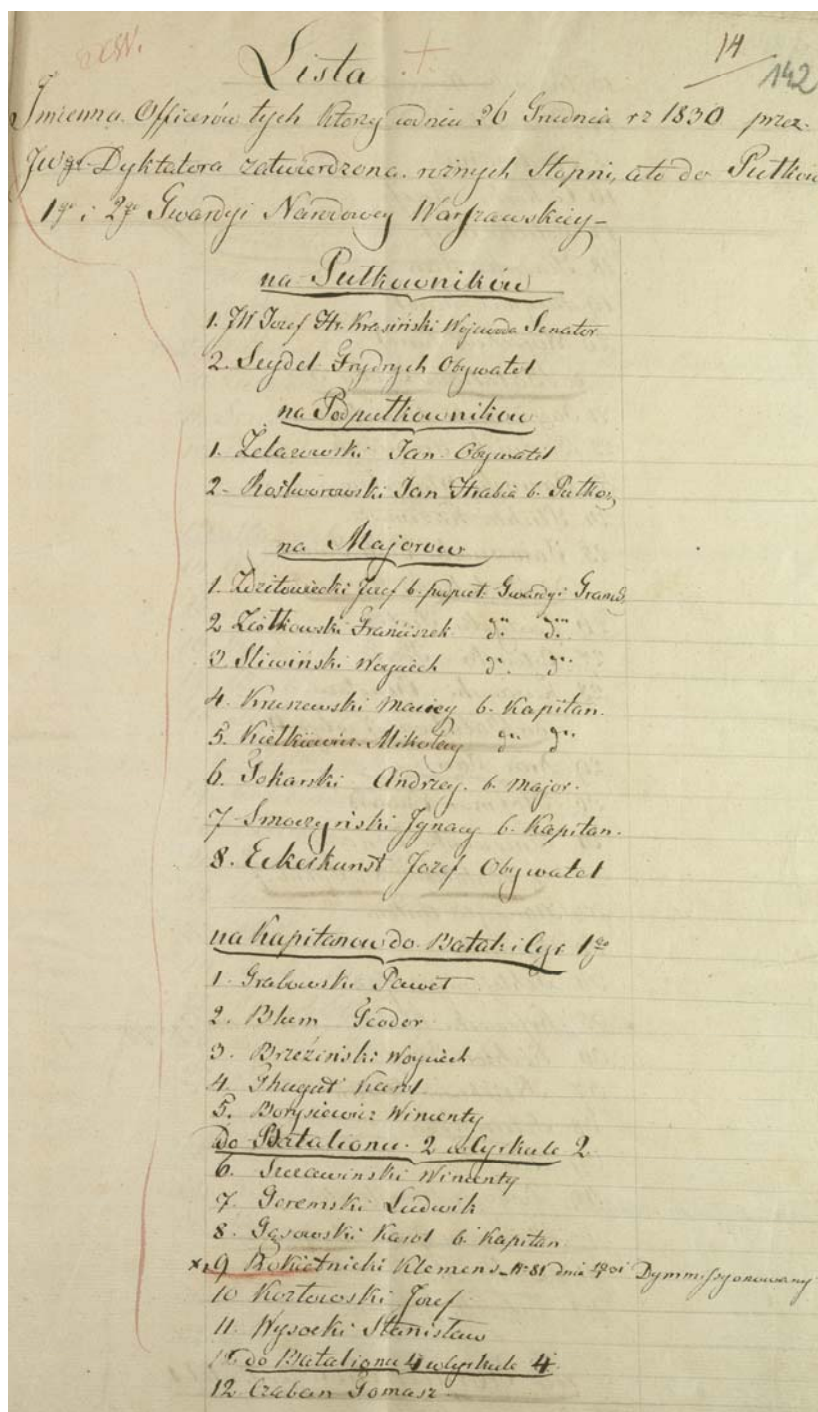
¹⁰ AGAD, Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831, sygn. 61c, s. 4–7 (kopia; oryginał w Bibliotece Polskiej w Paryżu). Zob. *Dyaryusz sejmu z r. 1830–1831*, t. 1, s. 365–368; *Konstytucje polskie 1791–1921*, wyd. M. Handelsman, Warszawa 1922, s. 80–82; *Konstytucje polskie w rozwoju dziejowym 1791–1982*, wyd. M. Adamczyk, S. Pastuszka, Warszawa 1985, s. 131–134.

¹¹ AGAD, Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831, sygn. 59, s. 2–4 (drugi egzemplarz: sygn. 475, s. 168). Zob. *Dyaryusz sejmu z r. 1830–1831*, t. 1, s. 501–503.

¹² AGAD, Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831, sygn. 64b, s. 24; sygn. 332, s. 8–9, s. 14.

¹³ AGAD, Archiwum Ostrowskich z Ujazdu, sygn. 140, s. 142–152.

¹⁴ AGAD, Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831, sygn. 262, s. 10, 142–145, 188, 202, 239, 297; Komisja Rządowa Wojny, sygn. 406a, s. 3; Nabytki Oddziału III, sygn. 110, s. 1–8.

Fot. 1. Lista imienna oficerów Gwardii Narodowej Warszawskiej awansowanych przez dyktatora Józefa Chłopickiego. Warszawa, 12 stycznia 1831 (fot. K. Zgliński)

7.
10

Do

Majorskiego Prądu Narodowego

Mam honor donieść Najwyższemu Narodowemu Radowi; i w dniu 14 b. o: spotkałem się z nim w Stoczku, gdzie on za raportem o przebiegu bitwy pod Stoczkiem, dnia 15 lutego 1831, między Krasnemi, a wojskami Pruskiemi, dowodzonymi przez generała Bliedera, w oborze pod Parysowem, odczytał raport, w którym dowodził, że wojska nasze, pomimo liczniejszego liczebności, przegrały bitwę z powodu braku dowodzenia i nieporozumienia między dowódcami. W raportie wspomnianym, wyraża się, że wojska nasze, mimo liczniejszego liczebności, przegrały bitwę z powodu braku dowodzenia i nieporozumienia między dowódcami. W raportie wspomnianym, wyraża się, że wojska nasze, mimo liczniejszego liczebności, przegrały bitwę z powodu braku dowodzenia i nieporozumienia między dowódcami.

Józef Dwernicki

Dnia 15 Lutego 1831.
w oborze pod Parysowem

Fot. 2. Raport gen. Józefa Dwernickiego o przebiegu bitwy pod Stoczkiem. Obóz pod Parysowem, 15 lutego 1831 (fot. K. Zgliński)

terytorium Prus¹⁵, a wreszcie mapy bitew stoczonych pod Wawrem, Białoleką, Grochowem, Dembem Wielkim, Iganiami, Mińskiem, Ostrołęką i Nurem oraz

¹⁵ AGAD, Papiery gen. Rohlanda, sygn. 2, s. 45–46.

Warszawą (wraz z planem umocnień)¹⁶. Koszty powstania ponoszone przez władze powstańcze, kościelne oraz społeczeństwo ukazują dokumenty mówiące o przekazaniu sreber z zamku królewskiego w Warszawie do mennicy w celu wybicia monety narodowej¹⁷, wykazach dzwonów kościelnych konfiskowanych z myślą o ich przetopieniu na działa¹⁸, czy też wyciąg z rachunku Banku Polskiego z dnia 15 kwietnia 1831 r., na którym uwidocznione są wpływy z ofiar i darowizn oraz wydatków ponoszonych w związku z prowadzeniem działań wojennych¹⁹. Klęska powstania spowodowała wiele negatywnych skutków, w tym politycznych, społecznych i gospodarczych. Na wystawie dokumentują je m.in. raport Wincentego Krasieńskiego z objazdu województwa lubelskiego przedstawiający stan zniszczeń po powstaniu listopadowym (fot. 3)²⁰, raport II Rady Stanu na temat zniszczeń i kosztów powstania listopadowego²¹, materiały dotyczące obciążenia mieszkańców Warszawy kosztami wzniesienia Cytadeli Aleksandrowskiej i zaciągnięcia na ten cel przez miasto pożyczki w wysokości 15 mln zł²², czy też drukowany *Poczet skazańców na Sybir do gubernii [sic] tylko Wiatskiej z powstania roku 1830/31 sporządzony w Wiatce 1832 r.* (Kraków 1867)²³. W końcowej części wystawy znalazły się dokumenty ukazujące pozytywne reakcje społeczeństwa francuskiego na polskie powstanie narodowe²⁴, a także przejawy działalności politycznej prowadzonej na emigracji, w tym list gen. Józefa Dwernickiego, prezesa Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej, do Antoniego Ostrowskiego w sprawie obchodów rocznicy powstania listopadowego (Paryż, 22 listopada 1833; fot. 4)²⁵ i list tegoż Antoniego Ostrowskiego skierowany do 36 posłów i senatorów przebywających w Paryżu i jego okolicach w sprawie zwołania sejmku nieustającego na obczyźnie (Wersal, 16 stycznia 1835)²⁶, a wreszcie druk wystąpienia gen. Macieja Rybińskiego wygło-

¹⁶ AGAD, Kartografia z innych Oddziałów AGAD, sygn. 669, k. 2–10. Mapy te pochodzą z atlasu R. O. Spaziera (*Atlas de cartes et de plans pour servir à l'intelligence de l'histoire de l'insurrection du peuple polonais*, Lipsk 1833). Zob. reprint: *Atlas de cartes et de plans pour servir à l'intelligence de l'histoire de l'insurrection du peuple polonais par Mr. Spazier. Atlas map i planów służących zrozumieniu historii powstania narodu polskiego wydany w Lipsku w 1833 r. przez Richarda Otto Spaziera*, oprac. H. Bartoszewicz, dodatek „Historia” do miesięcznika „Geodeta”, 11/2010. Dodatkowo rosyjskie mapy bitew pod Nurem i Ostrołęką są w: AGAD, Władze Centralne Powstania Listopadowego 1830–1831, sygn. 737, s. 256–257.

¹⁷ AGAD, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych, sygn. 6447, s. 380, 435–439.

¹⁸ AGAD, Centralne Władze Wyznaniowe, sygn. 207, s. 101–119.

¹⁹ AGAD, Zbiór Aleksandra Czołowskiego, sygn. 71, s. 6–20.

²⁰ AGAD, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych, sygn. 7088, k. 29–40.

²¹ AGAD, II Rada Stanu Królestwa Polskiego, sygn. 59, s. 37–39.

²² AGAD, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych, sygn. 5371, s. 8–21.

²³ AGAD, Nabytki oddziału III, sygn. 303.

²⁴ AGAD, Archiwum Ostrowskich z Ujazdu, sygn. 142, s. 16–18, List robotników z Montigny i Gènevray do Komitetu Polskiego w Paryżu informujący o przekazaniu na rzecz Komitetu 1000 sztuk płyt kamiennych o wartości 80 franków (Montigny i Gènevray, 21 II 1831).

²⁵ AGAD, Archiwum Ostrowskich z Ujazdu, sygn. 177, s. 5–6.

²⁶ AGAD, Archiwum Ostrowskich z Ujazdu, sygn. 179, s. 104–109.

Województwo Lubelskie 29

Odpowiedzi

Na kategorię podaną przez JW Hrabiego
Wincentego Krasińskiego Senatora Wojewódz. Jero-
nata Tardy, K^o. Adjutanta Jego Cesarzkiej Mo-
sui - rosyjskiej Orderów Kawalera.

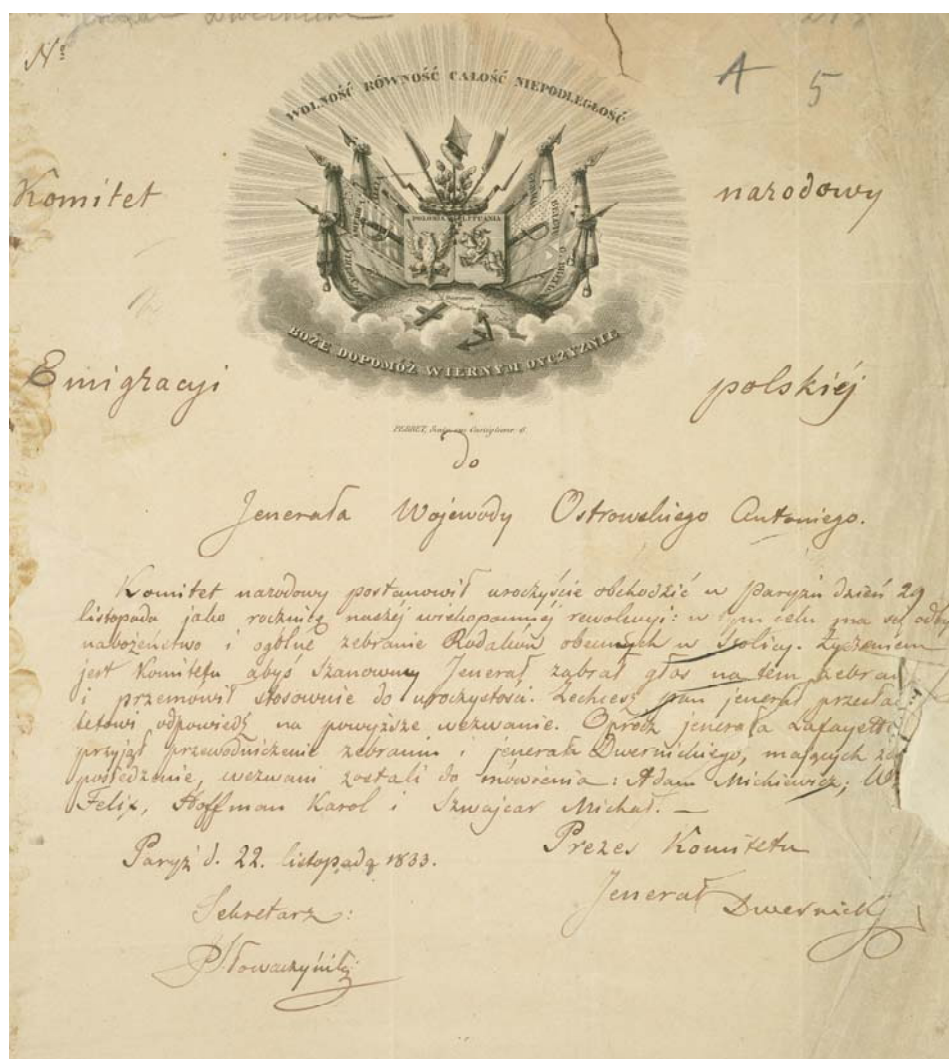
a) Cześć i cześć w Województwie Lubel-
skim Miasta, miasteczka i Wsi przez
wzrost, cichym lub wojny zostały
zrujnowane. -

ac a) Skutkiem wojny w r. b. wiele miast,
miasteczek i Wsi zostały zrujnowanych,
obecni mieszczkowie opisał jest niepełno-
x powodu niechcących i innych statystyc-
nych wiadomości, a które przez Kom-
misję Województwa Lubelskiego wyczerpa-
 zostały Komisją Obwodową sta-
 swane rozporządzenia - Floricji postę-
 porażanych wiadomości następujące po-
 wzięte zostały urzędowa. -

1° w Miście Wojewódzkim Lublinie na
przedmiesiu Halinaworskiej na zwany
w dniu 17 kwietnia r. b. przez nieobro-
 nowi stojącego oboru Wojsk Cesarz. Rosyjskich
z 5 Rezerwowego Korpusu Kawalerii,
w skutku wypadzenia Arsenatu polow-
 go splonęło domów 100 i 1000
XIX Augustyjanów - wartów tej szkoły
ca do samych zabudowań. Według obras-
 wani Katastrofi Ogólnych w dniu 29 XII 1831 r.

Zawona

Fot. 3. Raport Wincentego Krasińskiego z objazdu województwa lubelskiego opisujący zniszczenia po powstaniu listopadowym. Lublin, 15 grudnia 1831 (fot. K. Zgliński)

Fot. 4. List gen. Józefa Dwernickiego do Antoniego Ostrowskiego w sprawie obchodów rocznicy powstania listopadowego. Paryż, 22 listopada 1833 (fot. K. Zgliński)

szego podczas paryskich uroczystości 14. rocznicy wybuchu powstania listopadowego, zorganizowanych przez emigrantów polskich (Paryż, 29 listopada 1844)²⁷.

Wystawa wirtualna poświęcona upamiętnieniu 180. rocznicy wybuchu powstania listopadowego jest ważnym wydarzeniem edukacyjnym. Jej znaczenie polega także na tym, że należy do tych jeszcze niezbyt licznych prezentacji,

²⁷ AGAD, Emigracja popowstaniowa, sygn. 14, s. 1–4.

w których w sieci Internetu udostępniono kopie cyfrowe tak wielu dokumentów archiwalnych poświęconych jednemu zagadnieniu. Równoczesne wydanie wystawy także na płycie CD sprawi, że będzie ona mogła być oglądana niezależnie od aktualnego dostępu do Internetu.

AN EXHIBITION IN THE CENTRAL ARCHIVES OF HISTORICAL RECORDS
ON THE OCCASION OF THE 180th ANNIVERSARY OF THE OUTBREAK
OF THE NOVEMBER UPRISING

Abstract. The 180th anniversary of the outbreak of the November uprising was an opportunity to recall the events connected with it. Most historical sources related to that problem are found in the Central Archives of Historical Records in Warsaw (AGAD), which organized a virtual exhibition under the title of “The Polish-Russian war 1830–1831 in archival documents. On the 180th anniversary of the outbreak of the November uprising.” The exhibition included 88 documents totally comprising 432 pages which are found in the resources of AGAD and the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv as well as the state archives in Kielce, Leszno and Płock. AGAD documents come from 31 archival sets and collections, the majority found in the following groups: Central Authorities of the November Uprising 1830–1831, the Archives of the Ostrowski family from Ujazd and in cartographic collections. The records were grouped in four subject sections, presenting the situation preceding the outbreak of the uprising, the course of the Polish-Russian war and next the Russian response to the Polish insurgence and, finally, the consequences of the uprising in Poland and in emigration. The exhibition was an important educational event. It belongs to those rare presentations in which digital copies of so many archival documents devoted to one problem are made accessible.

Key words: Central Archives of Historical Records, AGAD, exhibition, November uprising, Polish-Russian war 1830–1831